

Szerkesztői szállítás

Belső-kiadásra 21. szám, hova a lap szellemi részét illető közléseknek címzendők.
Az értekezések díjaztatnak.
Kéziratok nem adnak vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 "
Negyedévre	3 "
Egy hóra	1 "

Megjelenik minden nap, az ünnepekkel kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hova az előfizetések a hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Székelyes hasábolott garmond sor ára 6 székelydi minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakori hirdetésekkel külön megbeszélés szükséges a kiadóhivatal.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppell Alajosnál (Wollzeile 23)
Haaenstein és Voglmayr (Neuer Markt 11.)
Pesten: Lang Leopoldnál (Erzsébet-1. szám emelet.)

„KELET”

előfizetési feltételei:

Egész évre 12 frt. Negyedévre 3 frt.
Félévre 6 frt. Egy hóra 1 frt.
Egyes szám ára 5 kr.

Az előfizetési pénzek — legcélszerűbben postai útvánnyal — Kolozsvárra, Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

A „Kelet” kiadóhivatala.

Mezőség, aug. 28.

Innen-onnan már nem sokára elérjük ama nagy napokat, melyek felé annyi aggodalmas szív ver dobogva: az első foku bíróságok elnökeinek és ügyészeinek kinevezési napjait. Itt is, ott is már javában folynak a kombinációk, sőt egy-egy leplezett vagy nyílt, szegyenkező vagy kihívó kortesfogás sem hiányzik már. Az egyik ovatiót csináltat magának; a másik az ellenkező oldalról kerüli meg a dolgot — ott fenn pedig, a vidékről visszatért miniszter, áttörhetlen köd-fátyolba burkolózik, melynek mysteriumain halandó szem át nem hatolhat, s melyből idáig csak az igazság mérlegének egyik serpenyője kandikál ki. De míg a másik serpenyőről is lefoszik a fátyol: ki tudná megmondani, ha egyenletesen áll-e mindkettő, vagy pedig az egyik jóval felülbillent a másikon...?

Annyi bizonyos, hogy a aspiránsok száma három-négyeszeresen jelezi azokat, kik a beati possidentes nevet majdan elmondhatják magukról; valamint az is kétségteljes, hogy a folyamodók az a része, a mely hiában adta ki a bélyegdíjat kérvényére s mellékleteire: a legbiztosabb anyagát hordozza magában a jövő évi képviselő-választások ellenzéki korteseinek.

E felől a miniszter ur, úgy hisszük, ép oly tisztában van magával, mint a mily biztosan számíthatunk mi szegény vidékiek arra, hogy a majdani választások alkalmával, ha lehető, még több elégtelenség lesz bajunk, mint az eddigi pártküldelemek folyamában volt. Sőt, ha előtűnik nekünk a folyamodók névsora, szinte bizonyosra ki tudnók jelölni már előre azok neveit, kikből e kortes-had majdani leghatalmasabb ujonczait fogja magának szerezni. A miniszter urnak pedig, ahoz képest, a dolog enyhébb fele jut, mert ő, magától értetődik, csakis saját földadatát tartja szemé előtt, míg a vidéki párt-élet befolyásosabb s kevésbé befolyásos tagjai viszont inkább a dolog gyakorlati oldalát tekintik.

Ezen azonban segíteni semmiképpen sem lehet; az isteni erő nem tudjuk hányadik potenciája sem lenne képes más fordulatot adni a dolognak s Euripides vagy Aristophanes végzetszerű tragicuma nem következik oly kérielhetlen bizonyossággal be, mint a párt-alakulás illetén jövődjéje.

De épen ezért, mert ezen változtatni nem lehet: legalább a biztosan bekövetkezendő elégtelenség és harc nélkülözön minden igaz alapot s ne fokoztassék azok részéről is, kik az igazságszolgáltatás ügyét nem vivendi modusnak, vagy fejős téhennek tartják, hanem, kik abban nemzetünk egyik vital- kérdését látják.

Mert a józanabb rész — s ez, ha szám-ban csekélyebb is, de hatásban és befolyásban bizonyára nagyobb — készségesen fog a pártküldelemnek zajában a sértett ambíciókkal, vagy szűkfejű nagyrálátással

szemben sikra szállani és helyét emberül megállni, ha lelkesítőül azon biztos tudatot vihetné magával, hogy az elégtelenség minden igaz alapot nélkülöz; hogy a választottak a valóban hivatottak; hogy maga az ügy a körülményekhez képest a legjobb kezébe tétetett le, s hogy az elégtelenségre akkor lenne valódi ok, ha a majd elégtellenkedők lennének megelégedettek.

A legnagyobb garral és zajjal azok szoktak panaszkodni és elégtellenkedni, kiknek arra semmi valódi okuk nincs. A valódi érdem, ha ismeretlen voltáért, vagy rossz akaratból mellőztetik, nyugodtan tűr és hallgat, s a legtöbb esetben új és új érdemeket halmoz a már meglévőkre. Ellenben azok, kiknek minden érdemük az arroganciában, a szájkodásban rejlik, mellőztetvön: az ártatlan áldozatok hangzatos seregét adják.

De ez a zajgó tömeg össze sem hasonlítható száma és súlyra nézve azokkal, kik a választás eltévesztése esetén méltán és okkal zudulhatnának föl a teljhatalmat nyert miniszter ellen: s ezek az igazukat a bíróságoknál kereső felek. Már csak a czélszerűség szempontjából is ezekre kell a főtekintetnek fordulnia. Mert száz alaptalanul zúgolódót könnyebb ellensúlyozni, hatástalanná tenni, mint egyetlen alaposan méltatlankodót.

S ha az államgépezet legalsó rétegét, a választókat, tekintve is, a politikai szükségesség ily eljárást javall, — mennyivel inkább ajánlja azt maga a dolog, az igazságszolgáltatás oly nagy horderejű kérdése, melyen ugyszólván államéletünk jövőjének legfőbb pontja fordul meg. Mert a politikai tévedések akár egy következő ülészakon helyrehozhatók, míg az elmozdithatlan bírák személyének megválasztásában elkövetett hibák majdnem javithatlan sebeket ejthetnek egész államunkon, melyek keményen boszulandának meg magukat.

A dolog maga mindig a személyeken fordul meg, s ki a személyeket jól választá meg: a dolgot magát végzé jól. Annival inkább áll ez az igazságszolgáltatásra nézve. Régi szó, hogy a legrosszabb törvényeket is jóvá tehetni jó végrehajtás által. És minálunk annyival még fontosabb a személyek kérdése, hogy épen most állunk azon ponton, midőn a leendő bíráknak egészen új törvényanyaggal kell megküdeniök. Ez pedig már évek hosszú során s rendes úton kifejtett bírói karnak is nem kis nehézségül szolgálna, mennyivel inkább tehát a miénknak, mely a szabad választás hiányos retortájából kerülve ki, csak elvétve adott egy tiszta szesz-csöppet száz csöpp vutkira! Nem annyira tehát a régi praxis s slendriánjára hivatkozni képesek, hanem a munkabírók fiatal, erőteljes, genialis serege az, mely mindjárt a kezdettel igaz útra vezetheti justitiánk már-már fölforduló szekérét.

Azok, kiknek talán egy meghallgatott ajánló szavuk lesz a személyek megválasztásakor, vajha megfontolnák mindezeket, s a mérleg azon serpenyőjébe dobának szavuk súlyát, mely most oly megszire alá van billenve!...

A miniszter jó akaratát nincs okunk kétségbevonni, de igen is emberi erejének oly óriási voltát, hogy az egész ország bírói személyzetének megválasztásában, megroskadás nélkül képes legyen megállani. Már is hallhatni egy-egy „hatalmas” erőlködésről, ki személyi összeütközéseit akarja előtérbe helyezni. Ha az első hajósna, Horatiusként, hármaz érczfállal

kelle keblét körülövednie: a miniszternek legalább tizenhármáról kell gondoskodnia az ilyes üzelmek ellenében.

Mi pedig, a választók nagy sokasága, készüljünk az érdek flintásaival szemben, mert a közvetlen, sáros küzdelem terhe, ide alant, mireánk váraozik s a sok por és piszok között, melyben az ellenfelek, mint elemükben, mozognak: nekünk, a közkatonáknak kell majd megállanunk.

De ha felülről a méltányosan kielégített igazság fegyverét adják kezünkbe: a közkatonák nem fogják megszegyenitni vezérüket.

A károgó varjuk pedig hadd kovályogjanak felettünk... Z—t—i.

BELFÖLD.

Küküllőmegye aug. 29.

A tárgy, melyről ez alkalommal szólni kívánunk, nem új, de mindenesetre elég fontos arra nézve, hogy ismételve, és több oldalról is vizsgálat alá vettessék, — nekünk pedig, kiket, mint e megye lakóit közvetlenül és kizárólag érdekel, nemcsak megengedhető, de nekünk kötelességünk is, ez ügyet ismételt értekezés tárgyává tenni. — Megengedhető, mert midőn, — merjük állítani — általános a méltatlankodás érzete, azon intézkedés felett, mely szerint megyénk területe törvényszék nélkül hagyatott, s a méltatlankodás ezen érzetéből az óriás rész bizonyára nekünk jutott; főleg mi vagyunk hivatva annak kifejezést adni, a méltatlankodás érzetének pedig, ha az indokolva van, a veszteség feletti fájdalom érzetének pedig, minden esetben, meg van az az erkölcsi jogosultsága, hogy meghallgattassék. De kötelességünk is ezt megtenni, nemcsak magunk irányában, hanem, elveinknél fogva a kormány irányában is, melyről föltesszük, hogy az igazság felismerésétől elzárkózni nem kíván, hogy intézkedéseinek legfőbb támaszául a józan közvéleményt tekinti, a melyről tehát értesíteni, mindenki hivatva van, ki őszintén óhajlja fennmaradását.

Azonban, ha méltatlankodásról szólnunk, s azt indokoltan kívánjuk tekintetni, legelső teendőnk, tényekkel adatokkal kimutatni azt, hogy annak alapja van, — alapja mert jogos és méltányos érdekek szorítottak háttérbe azon intézkedés által, mely meggyékent törvényszék nélkül hagyni rendelte. E végett legyen szabad, egy kissé részletes tárgyalásba bocsátkozni azon tény körülményeknek és adatoknak, melyek a felállítandó kir. törvényszékek székhelyeinek kijelölésénél irányadóul vétethettek, és a melyek, nézetünk szerint méltányosságát, czélszerűségét, s épen azért szükségességét mutatják ki annak, hogy megyénk területén egy kir. törvényszék lesz vala felállítandó.

Először: tudjuk ugyan, hogy egyáltalában hatóságokat, és e szerint törvényszéket is, nem egy bizonyos föld területnek, mint olyannak, hanem a népesség bizonyos mennyiségének kelletik adni, de, a tudvalévő elhelyezési tervszettel szemben, mégis felemlitendőnek tartjuk azt, hogy megyénk összes területe 27 mértföldet foglal magában, és pedig oly compact egységben, milyennel az erdélyrészi megyék közül csak kevesen dicsekedhetnek. Megyénk területiális kiterjedése és alakulása tehát, mindenesetre elég és alkalmas arra nézve, hogy egy törvényszéknek területkört lehessen belőle szabni. Elégészesnek tekintendő akkora terület annyival inkább, mert a tervezet szerint felállítandó törvényszékek közül, sem a naszódí, sem a gy.-szentmiklósi, sem a csíkszeredai, sem a k.-vásárhelyi, sem a segesvári, sem a megyesi nem fognak ekkora lakott területre kiterjedhetni, nem is említve, hogy a havasi lakatlan területek számításba fel nem vehetők.

De másodszor: ha áll az, hogy a székhelyek meghatározásánál, egyik főtekintet a népesedési viszonyokra volt fordítandó, úgy ismét bizton állíthatjuk, hogymegyénk e tekintetben is oly helyzetben van, hogy annál fogva egy kir. törvényszéknek saját kebelébeni felállítására méltán igényt tarthat. E tekintetben legyen elég a „kelet” 192-dik számában megjelent azon kimutatásra hivatkoznunk, mely a szervezendő kir. törvényszékek és járásbíróságok területkört és népességét foglalja magában,

és csak egy futólagos pillantás is ezen kimutatásra, meggyőzhet mindenkit arról, hogy a felállítandó kir. törvényszékek közül tizenhárom, név szerint: a gy.-fehérvári, abrúdbányai, látszegi, fogarasi, brassai, s.-szentgyörgyi, k.-vásárhelyi, csíkszeredai, gy.-szentmiklósi, besztercei, naszódí, sz.-udvarhelyi, és segesvári, tehát a nagyobbbrész, lélekszám tekintetében sem fog annyira kiterjedhetni, mint a mennyire egy Küküllőmegyében elhelyezett törvényszék terjedhetett volna. Mert, a míg Küküllőmegye népessége a 94,000-et meghaladja, addig a most megnevezett 13 törvényszék területkörébe eshető népesség, egyenkint véve, legfeljebb 90,000-ig terjed, a legtöbbnél pedig ezen számon jóval alól marad.

Harmadszor: ha megyénk földirati fekvését vesszük tekintetbe, úgy találjuk, hogy ez, eltekintve tömör egymás mellett fekvésétől, már a természet által is egymáshoz tartozásra látszik uralva lenni, mert, míg északról a Maros folyó, délről a Nagy-Küküllő, és ezen folyók vizválasztó hegyei természetes határait képezik; addig a Kis-Küküllő völgyébe nyúló hegyláncolatok völgyeiben fekvő községek, helyrajzi fekvésüknek, lakosságuk szükségleteinek, forgalmánál és hagyományos összeköttetéseinek fogva is a Kis-Küküllő völgyében keresik központjukat, és hogy azt Dicsőszentmártonban a megye és székhelyén fel is találják.

És nyegedszer, méltassuk egy kevés figyelemre azon kereskedelmi, forgalmi, egyáltalán üzleti viszonyokat, melyeket e megye területén észlelhetünk: igaz: nincsenek gyáraink, sem iparunk. — De kérdjük: a törvényszékek ellátandó erdélyrészi többi területek, nem ugyanazon hiányt tüntetik-e fel? talán azon egyetlen kivétellel, hogy esetleg egy várost, vagy éppen csak mezővárost foglalnak magukban. — Igaz: vasutunk sincsen, tehát e részben is mostohák vagyunk; de hát azért, mert helyzetünk e részben sem kedvező, helyese, igazságos, méltányos volna-e, hogy más tekintetben is háttérbe szorítottassunk? hogy a mivel birunk, azt is elveszítsük? bizonyára nem, — sőt ellenkezőleg. — És mi hinni szeretnők, hogy kinek nemzetünk sorsa, jövője szívén fekszik, igazat fog adni nekünk abban is, hogy midőn megyénkeok testvér-nemzetiségű lakossága a megye szélén fekvő városokban, közel találja fel a tüzpontot, honnan szellemi táplálékát meritheti; megyénknek sűrűn egymásmellett lakó, és a harmincezeret jóval meghaladó magyarajku lakosságát pedig, a legközelebb fekvő magyar városról M.-Vásárhelytől 4—5 mértföld távolság választja el; a Kisküküllő völgyében már meglévő központ oly helyzetbe lenne hozandó, hogy magát várossá növelhetné ki, abból a körülfekvő vidékre a azellemi élet kisugárzása lehetővé váljon. — E végre anyagi és szellemi tőkék elhelyezése lenne szükséges, s azoknak elvonása a helyzetet, ha rosszabbá nem, jobbá bizonyosan nem teszi. —

Végül ötödször: talán a mostani megyei törvényszéknél függővé vált ügyek csekély száma tette volna feleslegessé azt, hogy e megye területén egy kir. törvényszék állítassék fel? ez, bizonyára nem, — mert ha tekintetbe vétetik, hogy az utóbb lefolytatott évi választással, az évenként beadott ügydarabok száma átlagosan véve 6000-re tehető, és ha ezen tényállással a többi törvényszékek ügy terjedelmét összehasonlítjuk, ez ismét egy adatot szolgáltat azon nézet támogatásához, hogy e megye területén egy kir. törvényszék felállítása mellett, igazság, méltányosság és szükségesség szólnak. —

Azt hisszük a fennebbiekben érintve vanna mindazon tényezők, melyek a kir. törvényszékek székhelyeinek kijelölésénél, tekintetbe vétel alá jöhetnek, s az elhatározásban irányadók lehetnek és ha már ezen tényezők minde-nike tanúságot teszen azon nézet helyességére mellett, hogy Küküllőmegye területén egy kir. törvényszék lett volna felállítandó, s hogy ennek mellőzése által megyénk feltűnő háttérbe szorítását, méltatlanságot szenved: úgy bizonyára élénk visszhangra fog találni az országos közvéleményben, ezután is azon óhajásunk, hogy ezen megye területén is egy kir. törvényszék legyen elhelyezve. — Felfogosit minket ezen reményre, azon egyértelmű indignatio is, melyen ezen háttérbe szorításnak nemcsak e megye kebelében, hanem mondhatni az egész országban találkozott. — Merjük mondani: az egész országban, mert azon több oldalról s különböző vidékekről keletkezett felszólalások, melyek megyénk érdekében, a hírlapokban már

eddig is megjelentek, elég tanúságot szolgáltatnak erre nékünk, — de egyszersmind elég czáfolatot is nyújtanak azon, a Federatióneban megjelent czikk ellenében, mely szerint egy kir. törvényszéknek itten leendő elhelyezése, csak néhány dicső-szentmártoni lakos és birtokos ohajtása lenne, — nem is említve ezen tendenciós réafogással szemben azon tényállást, mely szerint, egy kir. törvényszéknek meggyénk központjában leendő elhelyezése iránt, a megyei képviselő-bizottmány is többszörös lépéseket tett, már az elmúlt évek alatt.

És ha, mindezen tényekkel és adatokkal szemben, észbe jutna valakinek azon ellenvetést tenni: hogy a kir. törvényszékekhez, mint már országos intézményekhez, a megyéknek mint olyanoknak igényük nem lehet, — és hogy a tudvalevő székhelyek kijelölésében csak országos, az az általános szempontok lehetnek irányadók; ezzel szemben mi csak azon észrevetelt tehetjük: hogy ha áll is az, miszerint az egyes törvényhatóságok, nem mint olyanok láttattak el kir. törvényszékkel — néhol törvényszékekkel — de maga a czélbavett elhelyezés tervezete bizonyít, a mellett, hogy több helyütt, mint például Nászód, Fogaras és Beszterce vidékeire, sőt Segesvár és Medgyes székekre nézve is, — hiányozván ama bizonyos abszolút szükségességi szempontok — tulnyomólag, hogy ne mondjuk kizárólag — csak törvényhatósági tekintetek lehetnek azok, melyek az ottani törvényszékek felállítását indokolhatnák. —

Mindemellett is, mi nem törvényhatósági szempontból, nem zugvidéki vagy helyi érdekért emeljük szavunkat, egy Küküllőmegyében felállítandó törvényszék mellett, — valóban nem!... mi ezen, természetes határai szerint fennebb kijelölt vidéknek, mint egy közös központra ualt népességnek méltányos igényeit ohajtanók csak érvényre juttatni.

Egyik út és eszköz, melyen ezt megkérthetnénk, a közvélemény tolmácsolása, — támaszunk a méltányosság és czélszerűség, melyet kimutatni igyekezünk, — reményünk pedig azon jóakaratu gondoskodás, melyet a kormányról feltételezünk és várunk, és a melyről alkotmányos érületénél fogva hisszük, hogy a felvilágosítást, figyelmeztetést akkor is ha alólul jön, figyelembe venni kész leendő. —

Rövidebben szólva: mi folyamodunk a jobban értesült miniszterhez. — Többen.

KÜLFÖLD.

Kolozsvár, szeptember 1.

(s.) A gasteini újabb találkozás még több fejtevést ad a diplomatáknak, vezércikknek s általában minden fajú politikusoknak, mint az első. Az itt tartott konferenciák eredményéről szóló hírek: ezek dominálják — természetesen testvériesen osztva Versaillesal a politikai láthatárt. S hogy a távirda irányán szólnak: „béke-liga jött létre az európai béke minden megzavarója ellen Porosz-, Ausztria-Magyarország és Olaszhon között.“ Valami nagyszerűen hangzik ez a telegram! Ime kész a világ, — az örökbéke! — mondják az opti-

misták. Nő, persze ha a szövetséges urak csak arra az esetre kötötték volna a szövetséget, ha valaki őket megtámadja, ez esetben körülbelül biztosra lennének europa népei, ha nem is örökre, legalább is pár évtizedre, hogy holmi hazug ürügyek, mint rosszul értelmezett nagyság, — értdt tömeges legyilkolása a testvér népek — stb. színe alatt minden évtizedben legalább egy párszor mérszárszékre viszik.

Hogy ez a szövetség Németország és Ausztria között nem lehet tartós: elég annyit tudnunk, hogy Ausztria egy részét német elem alkotja, már pedig jelenleg Európában — a többi elcsépett politikai s vallási eszmék után — nemzetiségi egységesítési törekvésekre vetették fejkét és pedig nemcsak a kormányok, de a népek is. S nagyon tetszenek maguknak e téren.

Hogy azonban egyelőre is már célja van a gasteini ligának s valami és valaki ellen intézett véd- és dacszövetség lappang a dologban; ez legalább is valószínű. S körülbelül nem kell nagy bölcesség hozzá, hogy az egész egységben cválitót lássunk a még mindig boszura gondoló Franciaország ellen. Ezt tanúsítják a hivatalos organumok Berlinből Bécsig. A „Kreuzzeitung“ már nem is csinál titkot belőle, midőn azt mondja, hogy Olaszország a Németország és Ausztria közötti viszonynak Gasteinban megtalált alapjával való föltétlen megegyezése jelzi annak állását az európai kérdésekhez. A „Schlesische Ztg.“ félhivatalosa Olaszország e lépését, melylyel Németországgal egyetértésre jutott, abból, hogy Olaszország még mind nem ment minden aggodalomtól Franciaország célzatait illetőleg. Csak Garibaldi levelét kell olvasnunk Franciaország helyzetéről, ugyanazon Franciaországról, melyet ő nem rég még kardjával szolgált; csak az olyan sajtót kell figyelemmel kísérjük: s nem tagadjuk a meggyőződést, hogy a Franciaország elleni elkeseredés az Apeninai félsziget minden részében a legnagyobb fokra hágott.

A francia végrehajtó hatalom feje a márcz. 18-iki párisi felkelés ügyében kiküldött bizottság előtt megjelenvén, nyilatkozatát azon küldetés rövid felemlítésével kezdte, a melyet a kormánytól nyert, hogy közbevetést eszközöljön ki a külhatalmak részéről Franciaország érdekében.

Anglia, mondá Thiers, habozott s mindenek fölött Oroszország magatartásához kívánta magát szabni, Oroszországban a nemzet is félremagyarázhatatlanul fejezte ki rokonszenvét Franciaországra iránt, de egyszersmind határozottan kimondotta, hogy háborúba nem akar elegyedni. Bizonyosan le volt kötelezve Németország iránt. Olaszország királya határozottan rokonszenvezett velünk. Én így szólottam hozzá: Felségednek háromszáz ezer főnyi derék hadserege van, inditson száz ezeret Lyon felé. A Svájcz és az Alpepek által fedve, e hadseregnek nincs mitől tartania, míg más részről igen nagy fordulatot idézhet elé előnyünkre. Az ellene szegült e kéresemnek, noha a király s a tábornokok könnyen beleegyeztek volna.

Visszatértében Thiersnek, hogy Párisba érhesen, Versailleson kellett átmennie, s itt Bismarck előtt kijelentette, hogy békealkudozá-

ügyi hivatalok kapuin mindnyájunk szeme elé kifüggesztett kéziratokra s azon anarchia, mely ezen iratokban uralkodik, elég fényesen tanuskodik a nyelvtanokból merithető ortográfiai szabályok elégtelenségéről? Tiz, különböző kezek által írott kézirat közül legalább is kilenczről méltán elmondhatja az ember, hogy „sajátságos ortográfia“; kis és nagy kezdőbetűk, ékeztet és ékezetlen hangzók, vessző, pont és egyéb helyesírási kellékek csakis a változatosság alapelvén látszanak nyugodni!... Vagy tán ezek csekélységek?... Meglehet, hogy a jó akarat „figyelmetlenség“, „sietség“ s más ily érveket találhat mentségül, de a gonosz akarat?... a gonosz akarat a „vastag tudatlanság“ bélyegét süti írókra, s ténye igazolásul hivatkozik az — írott aktákra! Node hát hová folyamodjanak, hogy írásuk szabatos, helyes legyen? Ide vonatkozólag igen találóan jegyzé meg Nádaskay, hogy nálunk a nem nyelvész-íróknak a nyelvismereti értekezések egész tengerére kell bocsátkoznia, hogy egy-egy magyar helyesírási szabály-heringet halászhasson.

A magyar tudományos akadémia a helyesírásról nézve következő fölveteket állított föl:

„I. A gyökök k a szerint kell írni, mint azok gondosabb írőinknél s a jobb szókönyvekben írva találtatnak.“

„II. A származékokat és összetett szókat úgy kell írni, hogy mind a gyök- és tözőnak, mind a ragnak betűi épségben tartassanak, nem ügyelvén az itt-ott eltérő kimondásra; p. o. igazság, nem igazság; követség, nem köveceség; tanítson, nem tancieson; fonja, nem fonnya; stb.“

sokra nincs felhatalmazva, s hogy a párisi kormány e tekintetben az egyedül illetékes forum, mire Bismarck e szavakkal válaszolt: „Hiszen Párisban nem azok az emberek kormányoznak, hanem az eszeveszett nép, mely őket nyomása alatt tartja.“

Thierst ez alkalommal négy porostiszt kísérte a francia előőrsi vonalig. Az ut igen veszélyes volt, minthogy a neki szilajodott ellenfelek közt csak néhány pillanatnyi teljes fegyverszünetet sem lehetett kieszközölni. Nagy nehezen mégis bevergődött Thiers Párisba s 24 óra múlva ismét visszatért, hogy Versaillesban alkudozásokat kezdjen a fegyverszünet érdekében. Itt mindenekelőtt Páris élelmiszerrel leendő ellátása került megvitatás alá, Thiers egész adagot kért fejenként, míg Bismarck csak felet ígért, azonban már engedni akart, midőn az okt. 31-kén váratlanul kitört forradalom mindent elrontott. Thiers Orléansba szedett s mindent megtett, hogy a kormányt a megtört háborúról lebeszélje.

Lázadás Albániában. Scutariból (d'Aalbania) folyó hó 22-én azt írják az „Il Citta-dino“-nak, hogy az nap négy ezer felkelő hegyi lakos támadta meg a kormányi csapatot, mely a városon kívül tanyázott; az ütközet nagyon heves volt, a kormányi csapat visszazsoritotta a felkelőket, kik a mezőn 4—5 százig menő halottakat és sebesülteket hagytak hátra. Egy más hír ellenkezik az előbbennel, tudniillik, hogy 6000 felkelő bement Scutariba és azt elfoglalta. — A valódi tényállást további tudósítások fogják kideríteni.

Az újvidéki „Zasztava“ lapja élén a következő távsürgőnyt hozza:

„Albániában kezdetét vette a komoly harc. Szombat, vasárnap, és hétfőn heves küzdelem folyt.

A KELET magán-távirata.

Feladatott Pesten, sept. 1. 10 ó. — p. d. o.
Érkezett: sept. 1. 10 ó. 25 p. d. o.

A francia nemzetgyűlés aug. 30-án tartott ülésében Quinet társai nevében a nemzetgyűlés feloszlatajáról szóló indítványt előterjeszti.

Paul de Kock, a híres regényíró, Párisban 78 éves korában meghalt.

A spanyol kormány a politikai vétéseikért általános amnestiát hirdetett ki s a budgetben nagyszerű megtakarítás rendeltetett el.

Szerbia aláírta a monatchiánkkal kötött távirda-szerződést.

Pályázat

az erdélyrészi bírói, alügyészi és járásbírói és aljárásbírói állomásokra. Abrudbányán, Beszterczén, Brassóban, Csik-Szeredán, Deészen, Déván, Fogarason, Gyergyó-Szt.-Miklóson, Gyula Fehérvárt, Hátszegen, Kézdi-Vásárhelyen, Kolozsvárott, Maros-Vásárhelyen, Medgyesen, N.-Enyeden, N.-Szebenben, Naszódon, Segesvárott,

„Jegyzet. Vannak esetek midőn a származékokban a gyökök és ragok betűi változást szenvednek; p. o. ront (romt); abba (azba); bont (bomt); avval (azval); vórré (vérré); stb. De mivel az ily változások aszóalkotás és ragozásszabályai szerint történnek, lásd ezeket.“

Bármily alaposnak látszanak is ez alapelvek elméletileg, nélkülözik a kellő alapot gyakorlatilag; mivel ezek az élő magyar nyelvet holt nyelvkép tekintik, melyhez az írói nyelvnek semmi köze.

A mi az első alapelvét illeti, ennek helytelensége egyik tekintélyes nyelvészünk Szilágyi István előtt is feltűnt, ki azt egyenesen külfekintélyre való szerfeletti támaszkodásnak nevezi. Különbözik ez alapelv szerint a legfőbb logika is van ebben: a jobb szókönyvíróknak úgy kellett szerkeszteniük jobb szókönyveiket, mint az előtők élt jobb szókönyvírók szerkeszték jobb szókönyveiket; ezeknek ismét úgy kellett szerkeszteniük jobb szókönyveiket, mint az előtők élt jobb szókönyvírók szerkeszték jobb szókönyveiket; s így tovább, minden vonatkozás nélkül az előbeszédre, fel egészen Árpád apánkig! Ugyanez áll gondosabb írőinknévé is.

Meglehet, hogy tán Vadnait is azon nyelvészeti értekezlete megírására, melyben bebizonyítani akarta, hogy a magyar nyelv évezred óta legkisebbet sem fejlődött, s hogy Attila épen úgy beszélt mint a mai székelv ökörpásztor: az akadémiai helyesírási alapelveire állított deductiók vezethették.

Az akadémia helyesírási alapelveiből tehát egészen hiányzik a vonatkozás az élő-

Sepsi-Szt.-Györgyön, Szamosujvárott, Székely-Udvárhelyt, Tordán, szervezendő királyi törvényszékekhez a bírák 1500 frt évi fizetéssel és 200 frt évi lakpénzzel; az alügyészek 1000 frt évi fizetéssel, 200 frt évi lakpénzzel és 300 frt évi tisztipótlékkal;

vége:

az Abrudbánya, Algyógyon, A.-Járán, Balázsfalván, Bánfi-Hunyadon, Baróton, Beszterczében, Betlenben, Bolkácson, Bonyhádon, Brassóban, Csik-Szt.-Mártonban, Csikszeredán, Deészen, Déván, Dicsőszentmártonban, Erzsébetvárosban, Etéden, Fejvinczen, Fogarasban, Gyergyó-Szentmiklóson, Gyula-Fehérvárott, Hátszegen, Hidalmáson, Kézdi-Vásárhelyen, Kolozsban, Kolozsvárott, Kovásznán, Köhalomban, Magyar-Láposon, Maros-Ilyén, Marosludason, Marosujvárott, Marosvásárhelyen, Medgyesen, Mezőbándon, Mocson, Monoron, Nagy-Enyeden, Nagysinken, Nagyszebenben, Naszódon, Nyárad-Szeredán, Segesvárott, Sepsi-Szt.-Györgyön, Szamosujvárott, Szászrégenben, Szászsebesben, Szászvárosban, Széken, Szék.-Kereszturon, Székely-Udvárhelyt, Szelistyén, Szerdahelyen (N.-Szeben mellett), Tekén, Topánfalván, Tordán, Vajda-Hunyadon és Zernyestén szervezendő járásbíró-ságokhoz a járásbírák 1500 frt évi fizetéssel és 200 frt évi lakpénzzel, az albirák pedig évi 1000 frt fizetéssel és évi 200 frt lakpénzzel fognak kinevezettni.

Felszólíttatnak ennél fogva mindazok, a kik a nevezett állomásokra magukat kinevezettni kívánják, hogy pályázati folyamodványukat, a törvény által előszabott bélyegekkel ellátva, f. év. sept. végeig az igazságügyminiszteriumhoz nyújtsák be.

Azoknak, a kik több helyre vagy különböző hivatalért folyamodnak, folyamodványukat másolatban annyi példányban kell benyújtaniok, a hány helyre vagy hivatalba kéri kinevezettségüket.

Azoknak pedig, a kik a törvényszéki előnki vagy királyi ügyészi hivatalért már folyamodtak, de ki nem nevezettnén, a jelen felhívásban megjelölt hivatalokra is akarnak pályázni, melléklet nélkül benyújtandó újabb pályázati folyamodványukra kell hivatkozniok.

A pályázók a bírói, illetőleg az ügyészi hivatal viselésére való képesíttségüket és jogi képzettségüket az 1869. 4. t. cz. 6. és 7. §-ai, illetőleg a f. é. 33. t. cz. 15. §-sa értelmében hiteles bizonyítványokkal tartoznak kimutatni.

Közhivatalokban töltött szolgálataikról szóló bizonyítványaik és okmányaik szintén előterjesztendőek.

A pályázók adják elő azon rokonsági viszonyt, melyben azon törvényhatóság bírói tisztviselőivel állanak, a melynek területén szervezendő bíróságnál kéri alkalmaztatásukat, s a mely rokonsági viszony a törvény értelmében szolgálati akadályt képe.

Vége, ha a pályázók némelyike az 1869. 4. t. cz. 26. §-ának kedvezményét kéri magára alkalmaztatni, világosan és részletesen adja elő azon körülményeket és indokokat, melyekre ezen kérelmét alapítja.

nyelvre; mert hiszen a II. alapelv eme szavai is: „mind a gyök- és tözőnak, mind a ragnak betűi épségben tartassanak, nem ügyelvén az itt-ott eltérő kimondásra“, az élőbeszéd teljes ignorálására utalnak. Az angoloknál, a francziáknál, hol az írás és élőbeszéd között ily szembeeszköz az eltérés, az alapelvek helyesek szabatosak lehetnek; de nyelvünkben az írás és élőbeszéd között létező szép összhangzás zavartatná meg idővel, ha az alapelvek érvényét föltétlenül fen akarjuk tartani. Távól van tőlünk, hogy mi a történeti alap létezését az ortográfiában tagadnók: mi csak azon úrt, mely a történeti alap és az élőbeszéd között létezik, akarjuk áthidalni. Ennél fogva helyesírástannunk összeállításánál a magyar ortográfia egyik alapelvét a **phonetikai alapot**, vagyis a helyes kiejtést tekintjük; azon helyes kiejtést, mely a nyelvtudományi bizottság előterjesztésében következő szavakkal van körülírva: „a szó helyes hangoztatását nem a köznapi szokás vagy nyelvjárások adják, hanem az ugynevezett művelt nyelvszokás.“

E phonetikai alapelv, mint közvetítő alap lehetővé teszi, hogy az írás és élőbeszéd folytonos összhangzásban maradjon; mert míg az alapelv egyfelől megszaaja, hogy úgy írjunk, mint helyesen beszélünk, addig másfelől azt is megköveteli, hogy úgy is beszéljünk, mint helyesen írunk; s így az írás és élőbeszéd egymásra ható ereje által a természetes fejlődés biztosítva van a nyelv életében

Gergely Lajos.

A 'KELET' TÁRCZÁJA.

[A magyar helyesírásról.

(Mutatvány, szerző-jájtó alatt levő „magyar helyesírástann“ című művének előszavából.)

Ha nyelvirodalmi termékeinkben végig pillantunk, azon eredményre jutunk, hogy nyelvtudományunk egyik ága sem részesült csekélyebb figyelemben, mint az ortográfia. Pedig a helyesírás igen fontos része a nyelvtudománynak, és az abbéli készség az általános művelődés egyik legfőbb kelléke. Olvassunk tudományos, vagy szépirodalmi műveket, szerzőjük összes nyelvismereteire nézve meg lehetős bizonyossággal tájékozhatjuk magunkat műveikben látható ortográfiájokról. S e fontos tan tudunkra egyetlenség, német minta után készített dolgozattal*) van képviselve nyelvirodalmunkban! Vagy tán a helyesírástann, mint önálló tan teljesen fölösleges?... Az öntudatos írásra való figyelmeztetésben a nyelvtanok épen semmi kívánni valót sem hagynak fenn?... Mi e kérdésekre sem igen-nel, sem nem-mel nem felelünk hanem hivatkozunk egyenesen a gyakorlatra! Vessünk csak egy futólagos pillantást arra, a mi legcsekélyebb fáradságunkba kerül; a megyeházák, törvényszékek, pénz-

*) „Magyar helyesírás“, Hermann Ferenccz „Schreibung und Satzzeichen“ című műve után írta: Kempenen Győző. — Nádaskay Lajos „A magyar helyesírás és ragozásszabályai“ című művét nem néz-bejük helyesírástannak; csak néhány levél illik be a helyesírás keretébe, a többi a nyelvölcsület körébe tartozik.

(25) **Hihetetlen, de mégis igaz,** (30-30)
 hogy az alább felsorolt

REGULÁLT ÓRÁK

oly mesés olcsó áron adtnak el.

Csak 10 frt egy valódi ezüst hengeróra, kristályüveg-
 gel, percz mutatóval, valódi talmi arany-
 lánczal, medaillonnal és jótállási jeggyel.

Csak 19 frt 50 kr egy valódi angol finom tűz-
 aranyozású ezüst chronometer
 óra, kettős köpenyvel, finoman zománcozva, kristály-
 üveggel, finom talmi aranylánczal, medaillonnal és
 jótállási jeggyel.

Csak 15 frt 50 kr egy valódi angol, finom tűzaranyozású ezüst chronometer
 óra, egy köpenyvel, lánc- és medaillonnal, valamint jót-
 állási jeggyel.

Csak 14 frt egy valódi angol esinos talmi aranyhenger óra, legújabb mintájú, ket-
 tős kristályüveggel, melyben a szerkezet elzárva is látható, talmi
 aranyláncz, medaillon és jótállási jeggyel.

Csak 14 frt egy talmi arany óra, kettős köpenyvel, savonette, rugóra, kristály-
 üveg- és nickelművel, valódi talmi aranyláncz- és medaillonnal, vala-
 mint jótállási jeggyel.

Csak 17 frt egy valódi angol, ezüst horgony óra, kristályüveg- és finom vésettél,
 láncz- és medaillonnal, valamint jótállási jeggyel.

Csak 15 vagy 18 frt egy angol Prince of Wales, remontoir óra, a legerősebb
 esőüreggel (caliber), kristályüveggel, nickelművel, va-
 lódi esinos talmi aranyba foglalva. Ez órák a többiek felett azon előnnyel bírnak,
 hogy azokat kules nélkül lehet igazítani és felhuzni. Ily órákhoz mindenki egy talmi
 aranylánczot, medaillont ingyen jótállási jeggyel kap.

Csak 15 vagy 18 frt egy egészen kised női óra, valódi ezüstből, valódi ara-
 nyozással, nemkülönben valódi talmi arany nyakláncz-
 ezal és jótállási jeggyel.

Csak 13 frt egy ezüst henger óra, rugóra és erős kristályüveggel, nemkülönben
 láncz- és medaillonnal talmi aranyból.

Csak 22 frt egy legfinomabb ezüst horgonyóra, 15 rubinra, legfinomabb talmi ara-
 nyu láncz- és medaillonnal.

Csak 24 frt egy ezüst remontoir óra, mely kules nélkül felhuzható, talmi aranyu
 láncz- és medaillonnal.

Csak 24, 26, 28 frt arany női órák, láncz, medaillon és jótállási jeggyel.

Minden ezüst és arany óra, a cs. kir. fémek bélyegző hivatala által bélyegzett.
 rövidke frt 1, 1. 30, 1. 60, 2, 3, 4, 5, 6.
 hosszuk frt 1. 60, 2. 50, 3, 4, 5, 6, 7.

Valmenynyi órák első minőségűek, és másokkal cserélhető minőségűekkel fel nem cserélendők.
 Az üszszegnek előre beküldése vagy utánvétel mellett, minden megrendelés 24 óra alatt telje-
 sítetik, és a kívánának meg nem felelő cikkek, a legkészségesebben kicseréltetnek. Nem
 regulált órák 2 firtal olcsóbbak. Árjegyzékek ingyen.

Óraművesek és órákereskedők, egy az órák minden nemében nagy választékú készletet talál-
 nak, és csak a közvetlen Angolhonból és első kézből megszerzés, valamint a nagybani tö-
 meges árulása teszi lehetővé az órákat oly olcsón árusítani.

GLATTAU N.

I. bécsi óratelepszete (Etablissement) 51. Kärntnerstrasse 51.
 Palais Todesco.

ÉPEN MOST JELENTEK MEG !
Stein János könyvkereskedésében
Kolozsvártt kaphatók:

A haditudományok tana felolvasásokban,
 hadtörténeti példákkal felvilágosítva. Irta Terstyánszky Ágoston.
 Három füzet ára 5 frt.

Magyarország függetlenségi harczának története
1848 és 1849-ben.

Irta HORVÁTH MIHÁLY. II. kiadás. I. kötet. A teljes munka ára 12 frt.

Utazás a Balt-tenger vidékein.

Irta HUNFALVY PÁL. Két kötet. Ára 4 frt 60 kr.

Rövid hiterkölesi beszédek

a tanév minden vasárnapjára. Mondotta KAROLY GY. HUGÓ a jászovári-
 premontrei kanonok-rend tagja stb. Ára 1 frt 50 kr.

A polgári bíróságokra vonatkozó 1869, 1870, 1871.
évi törvényczikkek.

Hivatalos kiadás. Ára 50 kr.

Az 1871-ik évi törvények gyűjteménye.
Hivatalos kiadás.

I. Füzet. I — XLIII. Ára 1 frt 50 kr.

Hellas földirata és hellen államrégiségek.

A művelt rendek szükségéhez alkalmazva. A magyar hölgyek díjával koszoru-
 zott pályamű. Irta PÓR ANTAL tr. Ára 1 frt 40 kr.

A francia nyelv

levélszerinti önképzése Robertson T.

tanmódja szerint. Irta Psenyeczki NAGY SÁNDOR, a francia és angol nyelvek
 nyilv. tanára, a debreczeni ref. főiskolában és egy miniszterileg engedélyezett
 tanintézet tulajdonosa.

Ára egy levélnek, azoknak, kik a leveleket f. é. október végéig megren-
 delik 25 kr., későbbi bolti ára 30 kr. leend.

Ugyanazon szerzőtől megjelent:

Az angol nyelv levélszerinti önképzése.

Ára egy levélnek 30 kr. Eddig 14 levél jelent meg.

COLLECTION
of
British authors.
Tauchnitz edition.

E jeles kiadás régiebb és legújabb kötetei
 folyvást kaphatók.

My experiences of the war between
 France and Germany by Archibald Forbes.
 In two volumes. Ára 1 frt 90 kr.

Lehrbuch der Finanzwissenschaft.

Als Grundlage für Vorlesungen und Selbststudium mit Vergleichung der Finanz-
 systeme und Finanzgesetze von England, Frankreich und Deutschland.
 Von Dr. LORENZ von STEIN. 2. umgearb. und sehr vermehrte Auflage
 Ára 6 frt 34 kr.

A hazai- és kül-irodalom legújabb termékei folyvást kaphatók és
szívesen küldetnek házhoz megtekintés végett.

Ajándékoknak alkalmas
 diszművek, gyémánt-kiadások és ifjúsági iratok.

Olajnyomatu képek
 diszes keretben
 5 forinttól feljebb.

STEIN JÁNOS
 könyv-, mű-, és hangjegy-
 kereskedése
 Kolozsvárt.

Térképek, földgömbök,
 atlaszok és utazási kézikönyvek.

Legújabb hangjegyek
 különféle hangszerekre.

Legdúsabb raktára kötött és kötetlen könyveknek
a tudomány minden ágából és minden nyelven.

Előfizetések minden bel- és külföldi újságra, divat-
 lapra és folyóírára elfogadhatók.

Videki megrendelések
 azonnal és a legpontosabban teljesítenek.

Gazdasági,
 építészeti munkák

Jogtudományi
 és
 történelmi munkák.

Imakönyvek,
 egyszerűen és a legpompásabb
 díszkötésben.

Mindennemű
 Iskola i könyvek

SPIEL-INSTRUKTIONEN
 für das Zahlen-Lotto
 erteilt der Professor der Mathematik
R. v. Orlicé in Berlin, Wilhelmstrasse Nr. 129.
 Täglich treffen Dankeschreiben über meine Instruktionen gemachte Gewinnste ein.
 Zur nützlichen Belehrung über das Wesen des Lotteriespiels empfehle ich noch mein bereits in 4. Auflage
 erschienenen Werk:

„ANALYSE des LOTTO,“

Wissenschaftliche Begründung
 aller Vortheile im Zahlen-Lotto zu gewinnen nebst
 kabbalistischem Emporium.

Dieses enthält eine vollständige Geschichte des Lotteriespiels, alle antiken Verordnungen über Einsätze und
 Gewinne, gibt theorethische Erörterungen und technische Unterweisungen etc. etc.

Preis: 2 fl. ö. W.

Von Orlicé, Professor.
 Vorräthig in der Buchhandlung Joh. Stein's in Klausenburg.

(6-12)

(261)